СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

К LI. Ч. 199. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 13-го жовтня 1943. No. 199. Jersey City, N. J., Wednesday, October 13, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРОДУКЦІЯ ХАРЧІВ ПІДІЙШЛА ДО НЕБУВАЛОЇ ВИСОТИ

ВАШИНГТОН. — Департамент хліборобства оповіщує, що цьогорічна продукція харчів осягнула небувалий рекорд. Самі жнива не осягнули висоти з минулого року, зате годівля худоби, безрог, овець, дробу та яєць дійшли до найвищої точки в історії американсгкої продукції. Впарі з тим збір кукурудзи, як харчу для худоби, теж випав над всяке сподівання. Бараболі, фасоля, риж, горіхи дали дали небувалий збір. Одначе худоба не може годуватися самою кукурудзою, тому депаютамент хліборобства звертає увагу щоб годувати менше свиней.

ЗАДОВГЕ ПЕРЕХОВУВАННЯ ХАРЧОВИХ ПРИПАСІВ ШКІДЛИВЕ.

НЮ ЙОРК. — Адміністрація Розділу харчів виявила, що уряд втратив на нагромаджуванню яєць. Ці припаси переховувано місяцями в північно-західних стейтах, але їх накопичилося стільки, що не було приміщення. Коли на нюйорськім ринку появилися вісти, що уряд хоче продати на ліцитації 17,000 скринок яєць, найшовся лише один купець на них і уряд стратив на продажу. Показується, що населення хоче свіжих продуктів, а коли мине на них час люди не інтересуються. — З Вашингтону наспіли вісти, що уряд випустив для вжитку шпиталів частину масла, нагромадженого для висилки заграницю. Також випущено на ринок 90,000 фунтів масла, призначеного, а не висланого до Росії. Внаслідок найновішого досвіду урядові експерти переглядають тепер накопичені харчові припаси, щоб устійнити, що треба дальше затримати, а що продати на біжучім ринку.

ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ УХВАЛЮЄ ЗВЕРНУТИ ПОДАТОК ПЕРЕМОГИ.

ВАШИНГТОН. — Палата репрезентантів приняла без дискусії внесок, щоб податковцям звернути ще цього року частину Податку Перемоги („Викторі Текс"), а не ждати аж до покінчення війни. Плян передбачує зворот 25% цього податку для самітних, а 40% для подружених. Також по 2% за кожну дитину — з побраних уже податків. Цю постанову приняла палата послів в порозумінню з департаментом скарбу, що зміряє до цього, аби в теперішнім податковім пляні цілком знести Податок Перемоги.

ЗАПОТРЕБУВАННЯ РОБІТНИКА ПРЕДМЕТОМ НАРАД КОНВЕНЦІЇ.

БОСТОН. — На конвенції Американської Федерації Праці виголосив промову предсідник Комісії Воєнної Робочої Сили Пол МкНат. Він вказав на можливість порозуміння між робітниками й управителями фабрик в справі призначення робітників до місць, де їх найбільше потребують, а це може виключити урядове реґулювання. Для потреб нормальної продукції воєнних засобів МкНат подав такі способи: 1. Робітники повинні залишатися на одному місци праці. 2. Треба збільшити число робітників у воєнних фабриках. 3. Робітник мусить збільшити особисті зусилля при праці. 4. Треба нам робітників і в менше поплатних підприємствах. 5. Замало жінок зголошується до праці, а ті, що працюють, покидають часто працю. — На конвенції почалася дискусія над ніграми в робітничих орґанізаціях.

ДУМАЮТЬ НАД ПОСТІЙНОЮ РОЗВЯЗКОЮ РОБІТНИЧОЇ КРІЗИ.

ДІТРОЙТ. — Алфред П. Слови, предсідник корпорації Дженерал Моторс, подав думку, щоб запобігати економічним крізам серед робітничого населення постійно, а вже тепер подбати про складення пляну, як запобігти безробіттю після війни. Він виказав небезпеку для американських економічних установ і для прилюдного життя з такого положення, коли лише половина американських безмежних капіталів вживається для продукції, а міжтим міліони робітників залишаються без заняття й голодують. Цьому можна зарадити, коли використається енерґію спосібних одиниць, і коли уряд уложить відповідний плян, як такі одиниці використати на чільних становищах і на місцевих постах.

САБОТАЖНИКИ ДІСТАЛИ ПО 10 ЛІТ ТЮРМИ.

КЛІВЛЕНД (Огайо).—Федеральний суд засудив Івана Шмелера, предсідника Нешенел Бронз енд Алумінум Компані, а також його двох братів Едварда й Френка на тюрму по 10 літ за знехтування закона про саботаж. Крім цього кожен має заплатити кару по $10,000, не сміє відновляти процесу ані дістатися на волю за зложенням кавції. Засудженим закинено недбайливість у виробі воєнних матеріялів.

РОБІТНИКИ НЕ МОЖУТЬ ЗМІНЯТИ РОБОТИ БЕЗ ПРИЧИНИ.

НЮ ЙОРК. — Окружне бюро Комісії Воєнної Робочої Сили видало розпорядок, на підставі якого робітник не може зміняти свого заняття без окремого дозволу влади.

Президент домагається допущення китайської іміґрації

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт зажадав від конгресу знесення закона про недопускання китайців як іміґрантів до Злучених Держав. Такий крок, на його думку, причиниться до скріплення взаємного довіря між Китаєм і нашим краєм, а не викличе ніякої економічної шкоди для нас. — Деякі закони про виключення азійської іміґрації сягають ще 1882. р. Колиб китайців підтягнути під іміґраційний закон з 1920. р., тоді на підставі квоти моглоб до Америки прибути коло 100 китайців на рік. Знесення закона про виключення китайців вибе теж аґітаційний засіб з рук японців, а зрівнає китайців з іншими народами.

ЛЕТУН ПЕРЕДБАЧУЄ ДОВГУ ВІЙНУ НА ПАЦИФІКУ

ВАШИНГТОН. — Американські вояки на Тихому океані не обманюють себе надією на скоре покінчення війни проти Японії, як про це говорить полковник Орин Ріґлі з летунського корпусу в своїм звіті для воєнного департаменту. Він щойно вернувся з тамошнього фронту і подає між ін. такі вісти: Наші вояки посуваються дуже повільно вперед. Терен дуже тяжкий для походу, бо там панує небувала гарячка, безмежне болото. Це єдине місце в світі, де ви стоїте по коліна в болоті, а вам засипує очи порох. Порох повстає з болота, що його висушує сонце в джунґлях просто без часу, а його не може стримати навіть листя дерев.

ДОМАГАЄТЬСЯ ВОЄННОГО СУДУ ЗА ПЕРЛ ГАРБОР ВЖЕ ТЕПЕР

ВАШИНГТОН. — Конґресмен Стерлинґ Кол, член комісії для справ воєнної фльоти, зголосив домагання, щоб вже тепер скласти воєнний суд для прослідження занедбання обовязків начальних командантів у Перл Гарбор в часі нападу японців. Зокрема Кол домагається суду для команданта контр-адмірала Гасбенда Е. Кімела, який перебуває тепер в Ню Йорку і працює в одній інжинірській фірмі. — На підставі зарядження департаменту війни й фльоти складення воєнного суду відложено аж на післявоєнний час. Кол хоче цей розпорядок скасувати і перевести розправу як найскорше.

Португалія готується до війни

ЛИСБОНА. — Португальський уряд зарядив найбільші від першої світової війни військові маневри по всему краю. У Лісбоні й інших великих містах краю заряджено гашення світел по заході сонця. По видних місцях розліплено вивіски, в котрих говориться: „Португалія заховує свою невтральність, але війна ростягнулася на весь світ і Португалія не може держатися осторонь від того, що йде по всему світі. Наша гідність і наш інтерес може від нас зажадати покласти край невтральности".

Аліянтські воєнні кораблі почали патролювати попри острови Азори на Атлянтику, котрі належать до Португалії.

НІМЦІ ВВОДЯТЬ У ФРАНЦІЇ „ІНВАЗІЙНИЙ ПЛЯН"

ЛОНДОН. — Німецький уряд повідомив Віші, що німці задумують ввести вже тепер свій „плян А", котрий вони задумували первісно ввести на випадок аліянтської інвазії Франції. На основі цього пляну, при кожній префектурі буде встановлений німецький офіцир для адміністрації, економічної й політичної, для ведення всіх поліційних і транспортових справ. Всі офіцири „армії завішення зброї" будуть арештовані, а всі резервові офіцири інтерновані. Всім французам буде заборонено переходити зо села до села без пашпорту, а всі жиди й підозрілі чужинці будуть арештовані.

АРХИЄПИСКОП ЙОРКУ ПРО СТАН РЕЛІҐІЙНОСТИ В РОСІЇ

ЛОНДОН. — Архиєпископ Йорку подав по своїм приїзді до Англії до публичного відома деякі свої обсервації, пороблені підчас свого побуту в Росії. Каже він, що міліони росіян звертаються до Бога „за провід, допомогу й потіху в своїм смутку й роспуці". Він певний, що церков у Росії останеться на все; він бачить доказ цього в тому, що церква вже покинула старий режім і приняла новий, нерелігійний державний уряд.

Запитаний про те, чому Сталін дав дозвіл на вибір патріярха й скликання собору єпископів, архиєпископ відповів: „Сталін як розумна людина признає, що реліґія є вроджене почуття більшости російського народу. Він мусів приняти від нього неодно в інтересі держави". Єпископ каже, що в Росії нема конфлікту між церквою й державою; „церква приняла існуючу конституцію й кинулася всею душею в державну справу в молитвах і праці для перемоги".

ЮГОСЛАВСЬКІ ПАРТИЗАНИ ЗАГРОЖУЮТЬ БІЛҐОРОДОВИ

Командування югославських партизанських військ каже, що партизани підсунулися вже на віддаль 90 миль від Білгороду, столиці Югославії. Воно каже теж, що партизани мали такі успіхи в Хорватії, що, занявши Тузлу, приступили вже до очищення цілого краю з німців і усташів (хорватських фашистівських військ), що ще держаться на рівнині між Савою й Дравою.

Між групою партизанів і ґрупою Міхайловича ще йде далі усна боротьба на радіо, але активно одна ґрупа проти другої не виступає.

ЗАТОПЛЕНІ.—Гарний колись порт Неаполю представляє нині по відступі німців один образ знищення. На світлині: італійські кораблі, затоплені німцями.

БРИТІЙСЬКІ СУБМАРИНИ УШКОДИЛИ „ТІРПІЦА"

ЛОНДОН. — Дрібні підводні човни британської воєнної фльоти пробралися 22. вересня через хитрі оборони фйорду Алтена в північній Норвеґії й поважно ушкодили торпедами великий німецький боєвий корабель „Тірпіц".

Адміралія не подала, кілько субмарин узяло участь у цьому небезпечному підприняттю, що вимагало від учасників проходу через заміновані води, сіти й інші приладдя до відкривання чужих човнів на протязі 50 миль та попри гармати самого „Тірпіца". Сказано тільки, що три субмарини не вернулися.

АЛІЯНТИ ДАЛІ НАСТУПАЮТЬ В ІТАЛІЇ.

АЛЖІР. — Аліянтські війська в Італії далі наступали на північ у центральній частині краю, не дивлячися на негоду, дощі, болото й виливи рік.

Патрулі восьмої армії посунулися значно на захід і заняли місто Понтеляндольфо, що лежить за рікою Кальоре між Беневенто й Кампобассо.

Німці кажуть, що аліянти висадили свої війська з моря на північ від ріки Вольтурно; аліянтські жерела про це ще нічого не говорять.

НІМЕЦЬКА КАМПАНІЯ ВАНДАЛІЗМУ В ІТАЛІЇ.

НЕАПОЛЬ. — Герберт Л. Метюз, кореспондент „Ню Йорк Таймсу", телеґрафує до цеї ґазети, що німці спалили велику Бібліотеку Королівського Товариства в Неаполю. Не був це припадковий пожар, а розмисний поступок; призначені для цього вояки палили бібліотеку систематично, напоюючи книжки ґазоліною та підпалюючи їх ручними ґранатами. Казали, це відплата за вбивство німецького вояка.

Бюро Ройтера доносить з Баньолі Поцуолі, що німці висадили там у повітря велику фабрику сталі й найбільшу фабрику хемікалій в Італії, що мала 4,000 робітників. Через 15 днів за рядом німці підкладали під фабрики вибухові матеріяли й міни.

„Юнайтид Прес" доносить, що німці ведуть політику систематичного винищування живого інвентару. Аліянтські вояки находять тіла убитих коней, коров і свиней, роскинені по полях сотками. Вбивають без розбору звірята, здібні до праці й призначені на мясо.

МУСОЛІНІ ЛЮТУЄ.

МАДРИД. — Римське радіо подало, що новий „фашистівський републиканський уряд" розстріляв у Римі шість осіб та увязнив 13 осіб, мовляв під закидом грабіжу маґазинів поживи.

Німецька Заокеанська Аґенція подає, що одним з перших завдань „італійського національного фашистівськог уряду" буде „формально зліквідувати монархістичний режім". Вона заповідає, що уряд відкличе декрет з 8. лютого 1866. року котрим віддано корону Італії дідови теперішнього короля.

Доносять сюди з Віші, що в Римі найдено тіла 20 членів нової фашистівської републиканської міліції, вбитих ножами, та що новий фашистівський режім збирається вибратися з Риму та осісти в Мантуї.

АМЕРИКАНЦІ БЮТЬ ПО ВОРОЖИХ БАЗАХ НА ЄГЕЙСЬКІМ МОРЮ.

АЛЖІР. — Американські літаки продовжували свої рейди по ворожих позиціях на островах Єгейського моря. Літаючі фортеці з африканських баз бомбардували важко два важні летничі майдани: Татой, що лежить зараз коло грецької столиці Атени, та Араксос, на північно-західному кінці Польопонезу. Скинено там великі маси бомб на ганґари, підізди, бараки, збірники нафти й літаки.

ВІШІ ПРОБУЄ КАМПАНІЮ ПРОТИ „ТЕРОРИСТІВ".

БЕРН. — Поліція Пієра Лявaля доносить з Віші, що вона почала нову офензиву проти „комуністів і терористів". Сто осіб уже арештовано в містах: Ліон, Пуатіє, Тулюз, Ліль, Діжон і Рен.

Рівночасно приходять вісти про репресії з боку терористів. Коли державний прокуратор Леспінас у Тулюзі йшов з жінкою до церкви, молодий мужчина підїхав до нього ровером і вистрілив до нього пять разів.

Уряд у Віші вислав у округу Високої Савої півтора тисячі вояків ґвардії для боротьби проти саботажистів, що зривають німецькі комунікаційні лінії. Ці вісти вказували би на те, що уряд Петена пробується рятувати перед ліквідацією німцями проявами оживленої акції в користь окупантів.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ПІДІЙШЛА ДО ПЕРЕДМІСТЬ ГОМЕЛЯ.

ЛОНДОН. — Червона армія заняла Новобілицю, передмістя Гомеля, важного залізничого вузла, та всадовилася на цілому лівому березі ріки Сожа. Упадок Гомеля загрозив би цілій німецькій лінії в Білоруси. В околиці Вітебська червона армія заняла добромишль, а в Україні поширила свою базу на західному березі Дніпра.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну ядреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ШЛЯХАМИ ЛЬОКАЇВ

З кількох боків приходять вісти, що в Франції назрівають в становищі „уряду" в Віші переміни, які певно відобються широким відгомоном по світі. Донесення з аліянтських і націстичних жерел однозгідно подають, що німці збираються перебрати весь уряд Франції в свої руки, себто усунути зовсім так званий уряд у Віші. Роберт де Боплян, речник націстів на паризькому радію, вже навіть заповів, очевидно за одобренням націстів, що німці переберуть владу в Франції, якщо французький уряд не дасть собі ради з повінню саботажів. Проаліянтські круги в Алжірі доносять, що німці плян перебрання вже давно виробили, що вони його постепенно вводили та що остаточне перебрання всеї влади може статися кожного дня. Нарешті вже приятелі Ляваля кажуть, що він „збирається уступати з політичного життя".

Згадка Бопляна про саботажі вказує на причину твердої німецької політики в Франції. Інші вістки находять іншу причину; мовляв, німці попали на докази, що в різних міністерствах уряду в Віші аж кишить від прихильників ґенерала де Ґола; є вони й в міністерстві внутрішніх справ, і в міністерстві заграничних справ і в міністерстві інформації.

Якби не було, можна приняти за факт, що Франція представляє собою образ, зовсім не підходячий для німецьких плянів. По всему краю підносить голову активний опір окупантови. Причиною є певно з одного боку зріст німецьких домагань, а з другого боку німецькі невдачі в Росії, в Африці, на Сицилії, в Італії. Ці невдачі заставляють німців витягати з Франції ще більше добра й ще більше робучої сили. Німці ставлять до своїх льокаїв Петена й Ляваля щораз більші вимоги, а тимчасом льокаї можуть тепер ще менше робити, ніж вони могли робити давніше.

Петен і Ляваль розраховали певно на зовсім щось інше. Вони рахували передусім на певну й скору перемогу Німеччини. Тому вони й думали чесати дідька з рідка. Сподівалися уступствами заглаїти німецький гнів та добитися від них уступств на свою користь, котру вони рахували за користь Франції. Та їх відносини з німцями пішли зовсім іншими дорогами. Німецького апетиту вони ніколи не вдоволили. Чим більше німці їли, тим більший в них зростав апетит. Чим більше вислугувалися їм маршал і премієр, тим більше німців збирала охота не мати ніякого клопоту з льокаями, а перебрати всю владу просто в свої руки. Німці стали перебирати в свої руки одну прероґативу уряду за другою, поки в руках французів не остало ніщо поза голу фірму. Рівночасно німці підносили до своїх льокаїв домагання. Нарешті зроблено Петенові й Лявелеві такі домагання, що вони мали стати вже не вязничими сторожами своїх земляків, а їх катами. Цього вже ні Петен ні Ляваль не могли зробити хочби хотіли. Тоді німці просто кажуть їм: „Забирайтеся! Не можете правити ви, то будемо правити ми самі!"

ДОСЯГНЕННЯ КООПЕРАЦІЇ А АМЕРИЦІ

Европейські підприємства незасібних робітників, звані кооперативами, дуже поволи зростають в Америці. Це тому, що тут можливий бизнес на великі розміри і тому вимагає великого капіталу. Одначе поволи здобувають кооперативи належне місце і вони мають вигляди розросту. Війна дала і їм спромогу заробити гарний гріш і підтримати дрібний капітал. Коли розвиток кооператив піде дальше в такому напрямку, як зарисувався тепер, вони стануть поважними конкурентами великих капіталістичних підприємств. Закроюється на подібне явище, як при орґанізуванню допомогових братських орґанізацій у противенстві до капіталістичних асекураційних підприємств. Тепер допомогові орґанізації поросли в таку силу, що виступають до конкуренції з великими й могутними товариствами обезпечень на життя.

В чому лежить сила кооперації в бизнесі? — Незасібні люди складаються на заложення бизнесового підприємства, даючи відповідні пайки, звані „шерами". Шери-пайки ростуть в силу, коли їх пуститься в рух і коли ними приробляється зиски. Коли зиски розділюються відповідно до якогось ключа між їх власників, тоді і власники баґатіють, хоч особисто не беруть участи в підприємстві.

З нагоди війни американські кооперативи виступили до сильної конкуренції з капіталістичними підприємствами при продажу харчових продуктів — для міського населення. Вони теж закуповують машини, навози і насіння для фармерів і їм відпродують. Кооперативи виробляють сир, рафінують земний олій, ріжуть дерево на матеріял. Загалом кооперативи ведуть дуже різнородний бизнес. Вони мають теж і своїх представників у вашинґтонськім конґресі та в різних стейтових леґіслятивах і мають впливи на законодавство, головно для виторгування податкових полекш. Одна їх слаба сторона, що вони не обєднані якслід, навіть конкурують із собою в деяких ділянках, а подекуди належать до протилежних політичних таборів.

Три біліони долярів бизнесу на рік!

Є одна велика кооператива, що продає крам домашньої консумції. Її крамниці мають марку подвійної сосни. Інша кооператива — суто фармерська, і тому вона незнана міському населенню. Одначе вона така сильна, що обертає капіталом на 2 біліони 800 міліонів, скуповуючи, продаючи і вимінюючи продукти для 3,-500,000 фармерів. Консумційні кооперативи негодують на фармерські, закидуючи їм, що вони належать до підприємств великого бизнесу.

Засади обох кооператив здебільша ті самі: 1. Самі члени є в л а с н и к а м и, закуповуючи тільки пайків („шерів"), кільки хочуть. 2). Вони розділюють зиски поміж своїх членів не відповідно до числа пайків, а до скількости товару, закупленого в кооперативах. 3) Кожен член має лише один голос при виборі адміністрації, не зважаючи на величину пайків. Деякі кооперативи такі великі, що один член ледви чи може що вдіяти.

Проти кооператив підносять різні закиди. Дехто каже, що це комуністичні організації, дехто знову закидає їм інтриґування в законодатних тілах, щоб виторгувати низькі податки для себе. На закиди комунізму кооперативи не звертають уваги, але на спроби завести відповідне оподаткування вони дуже чуткі. Отже тепер є дві сили, що в законодатних тілах себе взаїмно поборюють.

З кооперативних орґанізацій замітніша Кооперейтив Ліґ оф Юнайтед Стейтс. Вона дуже дбає про виховну пропаґанду. Вона продала товарів на 25% більше в 1942 році ніж попереднього року. Біжучий рік ще ліпший для цієї кооперативи, не зважаючи на воєнні трудноші. Ця Кооперативна Ліґа має між своїми членами багато харчових крамниць („ґросеріс"), які належать до 16 союзів для розділу різного роду товарів. Вони утримують свої заводи для праження й мелення кави; 8 рафінерій; 2 заводи для консервування продуктів в пушках; 4 тартаки з лісовими резервами; 1 фабрику косметиків; 3 фабрики фарб; фабрику тракторів; обезпечення від випадку й від огню; 2 банки; фінансову й інвестиційну корпорацію; а також експортове та імпортне підприємство.

Друга велика кооператива це Кооперативна Ліґа для Консумційних Крамниць. Вона має 2 міліони членів-крамниць, які знову належать до поодиноких людей, разом 8—10 міліонів числом. Вони творять 5,799 кооперативних товариств, що утримують крамниці на рогах вулиць, ґазолінові стації, доми для фармерських приладів, і т. і. Минулого року вони о б е р т а л и капіталом $583,650,000.

„Ґрейндж Ліґ Федерейшен" з горішної частини стейту Ню Йорк обєднує 180,000 фармерів і надіється обернути капіталом із $160,000,000 цього року. У Вашинґтоні фармерські кооперативи підтримують старання індивидуальних фармерів у справі цін на фармерські продукти. Кооператива консументів теж утримує своє аґітаційне бюро у Вашинґтоні, одначе не розвиває такої живої активности в законодатних справах. Про кооперативи можна сказати загально, що вони ще не мають наскрізь демократичного напрямку, як в европейських краях.

Проф. Микола Чубатий.

Рішальні наради в Москві

Чи за кілька днів початок мирової конференції?

Один із журналістів підмітив зовсім слушно, що багато людей живе нині в омані; вони очікують мирової конференції, яка повиннаб прийти по закінченні війни. Тоді ніби то воюючі сторони малиб засісти до стола та договорюватися про мир. Навіть увійшла вже в життя фраза про „мировий стіл". А на ділі в тій війні буде інакше, не буде мирового стола. Повоєнний порядок у головних начерках буде уложений ще в часі війни, війна буде вже тільки докінченням світової кризи. Постанови завішення зброї на ділі у найважніших зарисах це вже будуть точки мира. Хто що зробив доси, що осягнув, так і буде мати.

Тим тільки чином треба пояснити таку величезну пропаґанду усіх народів світа своєї справи, бо багато видить, що як тепер уже не зробилося, то завтра вже буде запізно. Так оцінюють в нинішних міжнародних взаєминах наради, які за кілька днів мають відбутися в Москві поміж представниками Америки, Анґлії та Росії.

Над чим мають радити?

Заломання Італії та перехід Німеччини на оборонні позиції, без змоги зачинати якунебудь зачіпну акцію, віщують, що нормальним ходом війна в Европі наближається до свого закінчення. Для Росії важне тепер це, хто та що захопить для себе по тій війні в Европі, для Америки та Анґлії натомісць важне, як зробити, щоб Німеччина не могла вже в найближчому принаймні часі знов викликати світового пожару. Советська Росія бажає вийти з тої війни скріпленою, поширити свої впливи на цілу середущу Европу та не допустити до цілковитого ослаблення Німеччини. Вже така ситуація саме за себе говорить, що дійти до порозуміння не так то легко.

Америці та Анґлії йде не тільки про повалення націзму, але також про повалення, як не раз на все то принаймні на довгий час, німецького мілітаризму. Правда теперішню війну викликав Гітлер та націстична партія, алеж попередну війну викликала цісарська Німеччина, збροїтися зачала вже демократична Німеччина. Америці та Анґлії йде про це, щоб така війна як теперішня на майбутнє була неможлива, щоб міжнародне життя могло успокоїтися, хоч на яких сто літ.

Повалення націстичного режіму не дасть ще того, чого бажають Америка та Анґлія, себто ослаблення самої Німеччини. Дехто представляє собі то ослаблення так, що Німеччину треба наново поділити на кілька десяток держав, як це було в давному минулому. Треба привернути малу Австрію, а навіть її ще може й побільшити католицькими краями полудневої Німеччини. Так поділена Німеччина не булаб в силі піднестися як грізний противник.

Плянують також не тільки само розброєння Німеччини, але також індустріяльне розброєння Німеччини, себто знищення фабрик, що здібні виробляти зброю. В той спосіб сподіється Анґлія та Америка мати забезпечений спокій на довший час. Німецька проблема це майже основна проблема, що до якої є поважні розходження поміж державами західної демократії та тоталітарною советською Росією.

Советські пляни відносно Німеччини.

Советські пляни щодо Німеччини прямо протилежні до анґлійських та американських. Тамтим треба як найслабшої Німеччини, Росії треба сильної Німеччини, тільки приязної, а може й союзної з Росією. Чому так є? Так є тому, що основною засадою комунізму є — не вірити ніколи ніякому капіталістови на світі. Советська Росія не вірить також ні Америці ні Анґлії. Поміч від Америки приймає, але їй не вірить.

Росія по тій війні вийде дуже ослабленою навіть по перемозі над Німеччиною. По розбиттю Німеччини та по знищенні її військової сили, так як цього бажають собі країни західної демократії, дальше по знищенні Японії советська Росія, ослаблена війною, осталаб сам на сам на світі з двома сильними й сильно озброєними капіталістичними державами.

Згідно з міжнародньою комуністичною етикою, не може бути ніякого етичного зобовязання супроти капіталістичної сили. Так саме, думає собі советська Росія, і з нею можуть поступити капіталістичні держави Америка та Анґлія. Червоні іншими словами думають, що держави західної демократії можуть по просто казати Росії по війні застосуватися до їх бажань. Зокрема Америка так багато говорить про новий кращий порядок на світі, про волю для всіх народів, про чотири свободи вільної людини в новім кращім світі.

Росія дуже добре знає, що це все для Росії такі далекі та чужі річи. Росія їх не хоче, бо тоді пересталаб бути Росією. Таж Росія саме панує і побільшується коштом міліонів підбитого чужонаціонального населення та багацтвами їх країн. Приняти свободолюбні пляни Америки, то значить перестати бути могутньою імперією російського народу.

Як оминути того Росії? Цілком простою дорогою, не допустити до військового ослаблення Німеччини, себто повернути до тої природної політики, що її проповідував та переводив в життя творець новочасної німецької потуги, канцлер Бісмарк. Його політичною засадою була тісна співпраця Росії з Німеччиною. Ті дві держави повинні панувати над европейським континентом, поділившися впливами. Коштом такої згоди падали звичайно малі народи, положені поміж Росією та Німеччиною. Таке малоб вернути й тепер.

Росія хоче тільки знищити націзм, засадничо ворожи[illegible] мунізмови, але не хоче о[illegible]лення Німеччини. З такими намірами в Москві повстав німецький національний комітет, стоячий сильно під комуністичними впливами. До нього долучився комітет німецьких старшин з ґенералами у проводі, в яких іменах ще й нині неодин має додаток „фон", себто є шляхтичем. Одні й другі є добрими німецькими патріотами перед гітлерівського старого покрою. Вони та їх однодумці малиб довести до упадку націстичну верхівку та переняти керму Німеччиною, яка вже моглаб навіть заключити з Росією мир, а хто знає, може навіть союзну умову. Буде той новий уряд Німеччини більше зближений до червоного, відносини між Росією та погітлерівською Німеччиною будуть щиріші, а буде цілком червоний, так німецько - російське зближення булоб дуже тісне.

Ніхто мабуть не сумнівається, що навіть самі націсти видячи безнадійну ситуацію, в яку завели Німеччину, можуть добровільно передати владу в руки нового „демократичного уряду", щоб рятувати Німеччину від розчленування та втрати багато набутків від часу приходу Гітлера до влади.

Яка доля ждалаб тоді народи межи Росією та Німеччиною?

Народи, що живуть межи Німеччиною та Росією, булиб віддані зовсім на поталу Росії, може й який охлап впавби Німеччині. Німеччина булаб побита, тому вдоволена, що не втратила всього та не булаб розпарцельована на дрібні держави. Вона не моглаб мати ніяких претенсій зискати ще щось; всі користи загорнулаб Росія, яка розтягнулаб свій протекторат на всі малі народи на захід від передвоєнних кордонів Росії. В такім випадку Західну Україну та Білорусь враз з Бесарабією та ма-

(Покінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

51)

Але при всім тім він не покидав своїх думок, не тратив віри і прихильности до тих бідних людей, що безучасно холодно й безнадійно з кожного закамарка позирали на неприязний світ і тихо, без опору готовилися вмирати. Бачачи їх, Бенедьо нічого не міг думати, а тільки глибоко, всім серцем і всіми нервами своїми почував: треба їх рятувати! Але як рятувати? О те як, мов об гостру неприступну скалу, ламалася його думка, розбивалися його духові і тілесні сили; але він не тратив надії, що ту трудність можна буде побороти.

Одного вечора Бенедьо пізніше, ніж звичайно, вернув з роботи додому і застав під хатою Сеня Басараба, Андрусевого брата. Із звичайним виразом непорушного спокою на червонім, трохи обрезклім лиці сидів він на приспі під вікном і пихкав люльку. Привіталися.

— А що, нема Матвія?

— Нема. А Андрусь?

— Також ще не прийшов. Ані Стасюра.

— Видно, щось не абияке розпочали там у Дрогобичі.

— Будемо видіти, — бовкнув Сень і замовк.

— Ти чув, що сталося? — спитав він по хвилі, входячи з Бенедьом до хати.

— Ні, або що такого?

— Причта.

— Яка?

— Ба яка! Не стало одного панка. Знаєш, того, що то на нього так жалувався наш Прийдеволя, того касієра, тямиш?...

— Тямлю, тямлю! Та що з ним сталося?

— А щож би таке! Від кількох днів десь подівся, а нині видобули його з ями. Вже й комісія приїхала, будуть бідне тіло краяти, нібито воно скаже, яким світом до ями дісталося, ще й за ребро на паль зачепилося!

Бенедя мороз пройшов за цим оповіданням.

— Якраз так, як з Матієвим приятелем, Іваном Півтораком! — прошептав він.

— Еге, якраз та й не якраз, — відказав Сень. — Того шинкар трутив, а цього...

Не доказав, але Бенедьо не допитувався далі, він ясно розумів Сеньові слова.

— Ну, і щож? — спитав він по хвилі важкої мовчанки.

— Як то що? Носив вовк, понесли й вовка. А кінці в воді.

— А що люди на те?

— Які люди? Комісія? Комісія наїсть, напє, тіло покрає, пошкаматує, та й поїде собі.

— Ні, я не про комісію, а так, ріпники що кажуть?

— Ріпники? А щож мають казати? Постояли, подивилися на небіжчика, головами похитали, дехто стиха шепнув: „Злодій був небіжчик, Бог би його побив!", та й далі до роботи.

— Значиться, діло страчене, і праці шкода! — процідив крізь зуби Бенедьо.

— Як? Страчене? Шкода? — зачудований, допитував Сень.

— Іншим від того не буде лекше.

— Але одним злодіякою менше на світі.

— Ну, не бійся, на його місце завтра вже новий настане.

— Але буде бодай боятися.

— Овва, не знати чого! Як не відкриють, хто це зробив, то оголосять, що припадком похозся абощо. А відкриють, ну, то возьмуть чоловіка й запакують, і кого буде злодій боятися?

Сень, зачудований, слухав тої бесіди. Він надіявся, що Бенедьо буде тішитися, натомісць стрінув закиди.

— Ба, то чогох ти жадав би?

— Я хотів би, щоби, якщо робиться, а ще й такий великий гріх на душу береться, то щоби вже робота була до чогось пригідна, щоби принесла якусь користь не для одного, а для всіх. А інакше, то я не знаю, пощо й зачинати.

— Егеге! — покрутив головою Сень, попрощався і пішов.

Ще тяжчі думи насіли Беневя по виході побратима. „Щож, — думалося йому, — може воно й так, може і ліпше, що одним лихим чоловіком менше на світі?... Але чи від того ліпше добрим людям? Зовсім ні! Чи від того лекше стане хоч би тим самим ріпникам, що тішаться його загибіллю? І то ні. Прийде інший касієр на його місце і буде так само, або й ще дужче, кривдити їх. От якби так за одним разом та всіх злих людей не стало... Але ні, це де-де-де!... Що й думати про те! Радше про те думати, що в нас перед носом, що ми можемо зрабити!"

Побратимство ріпників, до котрого так несподівано був принятий Бенедьо зараз на вступі в бориславське життя, живо заняло відразу його мислі й надавало їм певний, хоч зразу не дуже ясно витичений, напрям. Вже в першій сходині, коли так глибоко поразили його уяву оповідання ріпників і їх домагання — виступити вже раз з якимсь видним ділом, тоді вже в думці його промелькнув образ такого побратимства, великого і сильного, котре могло би злучити докупи дрібні сили робітників, могло би здвигнутися тою сполученою силою й охоронити кожного кривдженого і страждущого робітника далеко ліпше, ніж це може зробити одинокий чоловік. Серед ненастанної праці думок, підсичуваної щораз новими, страшними, поганими та хапаючими за серце подіями, образ такого побратимства чимраз більше вияснювався і зміцнювався в Бенедьовій голові. Йому здавалося, що тільки таким зединенням своїх власних сил до спільної помочі й оборони робітники зможуть на тепер добитися бодай деякої пільги для себе.

(Дальше буде).

За визволення України

Деякі твердять, що українці вже змосковщені, та що не бажають собі розлучитись із тими опікунами, що їх змосковщили. Про західних українців кажуть, що вони як не всі — то більшість їх, теж уже змосковщені, бо ще перед „визволенням" і „воссоединением" з Росією були на Західній Україні кацапи.

Виходить з такої мови, що як тільки появились в Зах. Україні москалі — всі українці як за потягненням магічної палочки стали „кацапами". Ці панове не соромляться заявляти, що Західна Україна бажає належати до Росії тому, що не бажає належати до Польщі... Між східними і західними українцями нема вже для тих панів ріжниці, коли йде про те, щоб прилучити їх усіх до Росії. Нахабно твердять, що український нарід горячково бажає „соединитися з Росією. А як є вдійсности? Чи українці на Великій Україні дійсно всецію змосковщились? Чи вони не бажають бути вільними від москалів, а тільки хочуть дальше бути під їхньою опікою? В газеті „Українське Слово", що виходить у Винніпегу, була поміщена свойого часу стаття „Театр ім. І. Франка в війні". (Гляди У. Слово з 27. січня 1943 р.). Пишеться в цій статті, що один з артистів, мабуть українець, Гнат Юра, прибув до Москви і розповів про працю згаданого театру в Козакстані, куди цей театр переніся, підчас цієї війни. Виставлювано драми Островського і Горкого. Театр став популярний в Казахстані. В майбутнім театр дальше виставлятиме „Російський Народ" та інші подібні твори. Та головне в оповіданню. Гнати Юри оце: Я ніколи не забуду постановки в Казахстані української клясичної комедії „Запорожець за Дунаєм". Між глядачами було багато **евакуованих робітників з України.** Почувши українську музику, пісню, українську мову, вони не могли стримати від сліз... Ніякі артисти не бачили таких сліз в очах публики"...

З цього отже не маємо ще відповіди наскільки вже таємошні українці змосковщені. Одначе це виявляє, що українські робітники люблять свою мову і пісню і **не бажають їх забути.** Отже й не бажають змосковщуватись! Якщоб ці робітники були такими перекінчиками як ці кацапи, яких ми бачили в Америці і Канаді, то українська пісня не зворушилаб їх до сліз. Знаємо, що наші перекінчики стараються говорити і писати якимсь „язичієм"; як не вміють московської мови, аби тільки не українською мовою.

Дехто каже: Терор таки може доконати свого. На це сміло можна відповісти. Ніякий терор не всилі вкороткому часі, вбити духа народу. Хоч прибитий він оживе. Вчувши рідну пісню в Казахстані українці-робітники зворушуються до сліз.

Якщо і досі друкують деякі газети бодай в мішаній московсько-українській мові, то знак, що український нарід живе, що не хоче змосковщитись і забути свою рідну мову.

А як — українці західні? Чи тому, що не хотіли бути в польській неволі, змосковщились? На таке то прямо смішно відповідати. Зате наведу ось такий цікавий голос:

В канадійськім Укр. Голосі, в 35 числі, є мала стаття „Засновуймо Самоосвітні Гуртки", під якою є підписаний В. Семенюк. Пише він: „Я родженний в Канаді і місяць перед війною дістався назад до Канади. Я бажаю дати знати українській молоді в Канаді; як працювала українська молодь в Галичині, бо і я з нею працював. В 1939 р. був дуже сильний дух націоналізму. Нас мордували, але ті, що виділи це, набиралися ще більшого завзяття. В нас росла енергія"...

Людині, яка те саме бачила, що молодий канадієць В. Семенюк, не лишається ніщо більше лише потвердити, що так було. За щож отже боролися західні українці? Чи може за прилучення до Росії, — як дехто сьогодні пробує доказати?!

Люди, що це бачили, заявляють сміло: Боролись за своє визволення! За самостійність! За справдішнє визволення.

В іншій статті в цім же числі Укр. Голосу пише В. С. ще таке: „Український нарід також набув досвіду безнастанними переходами зпід одного правління під друге і він рішений до боротьби за всяку ціну **для себе.** Наш нарід зробився очайдушним, переживши стільки, що він пережив, і він тепер каже: Воля, або смерть, як нема такого життя як треба! Життя в неволі не варта нічого".

І тому, що знаємо від свідків, що український нарід рішений до боротьби за волю для себе, українці на американськім континенті, отже на вільних землях, мусять поінформувати з а і н т е р е с о в а н и х людей, що українці Західної України не бажають собі польського ярма — але й не бажають російського. Бо як вже було сказано, то дехто твердить, що західні українці не бажають польського арма, вже **тим самим** доказують, що вони бажають віддатись в російську неволю і змосковщитись.

Західні українці знають, що вони принеслоб російське ярмо. Вони не бажають собі цього! Це треба подати до відома всім людям доброї волі. Не є правдою, що східні і західні українці змосковщені, а правдою є, що вони **не бажають** змосковщитись. Рідна мова, пісня і воля — для українців дорогі!

Дехто каже: Якщо українців москалі вже „перекабатили" на своє, то щож — усе пропало! Отже й не треба щось робити. Ще кілька десяток панування російського на українських землях, а по українському народові щезне слід! Певна річ, що ще не здоліли „перекабатити". Не здоліли — бо український нарід не дається. Справа визволення українського народу знайшлаб багато симпатиків тут на вільних землях в Америці і Канаді — тільки треба її гідно представити, щоб всі знали, що для українців: Воля або смерть! Життя в неволі не варте нічого! Вони рішені боротись за свою існування, а навіть готові радше вмерти, як у неволі жити.

П. Хомяк.

Рішальні наради в Москві

(Докінчення зо сторони 2-гої)

лими балтійськими державами проковтнулаб Росія. „Сильна Польща", як обіцював Сталін, булаб на ділі сильно зменшена та під протекторатом російським з комуністичним урядом. Скомунізовані булиб теж: Чехословаччина, Румунія, Угорщина, Югославія, Болгарія та Греція.

Уряди для тих „сильних" держав та „незалежних" вже підготовляє Москва. Для Польщі це буде уряд Ванди Василевської, уряд комуніста Тіта для Югославії; такі самі уряди дістануть і інші держави. Европа повернулаб до часів неволі зперед 1848 року.

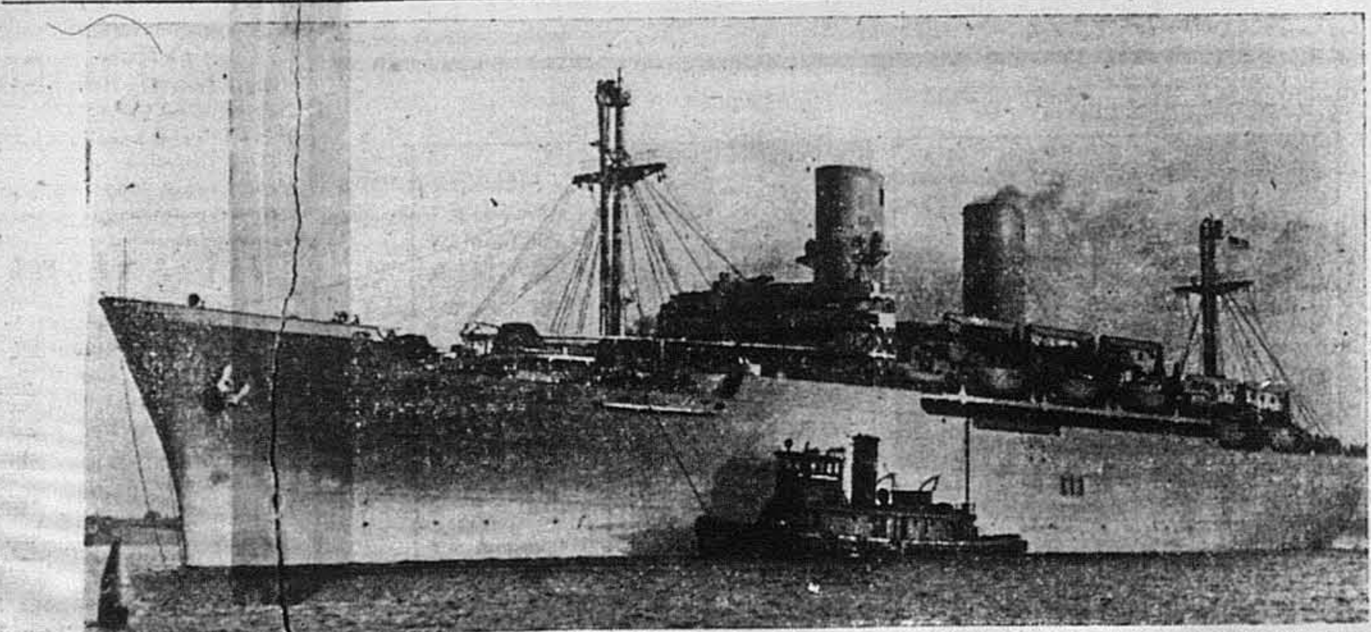
Річ природна, що сильної Німеччини не треба Америці, ні Англії, ані теж небажана їм побільшена Росія. Зрештою мусить Америка берегти моральних засад, за які ведеться оця війна, себто забезпечити малі народи середущої Европи перед „протекторатом" Росії.

Тяжко найти місце на цю конференцію.

Усі свідомі як вагітною у наслідки буде ця конференція Америки, Англії та Росії. На ділі це вже властиво мирова конференція. Тому кожний партнер бажавби добути для себе як найкращі обставини праці в часі тої конференції. Найкращі вони в себе в дома, тому Москва поставила домагання і його вперто тримається, щоб конференція відбувалася в Москві. Нічого не могли переконування та дуже поважні аргументи, що промовляли радше за Лондоном.

В цій преважній конференції хоче взяти участь американський керівник заграничної політики Кордел Гол, а цьому 72-літньому старцеві дорога до Москви трохи за далека. Москва все таки стоїть при своїм.

Ню Йорк Таймс з 5. жовтня доносить про горячкові приготування в Лондоні. Доносить про конференції представників усіх заінтересованих держав з англійським міністром закордонних справ Іденом. Кожний бажавби переконати міс. Ідена про потребу зберегти інтереси свого народу та народів межи Росією та Німеччиною, не віддавати їх ні на поталу Росії, ні на поталу Німеччини. Мирова конференція властиво вже зачинається.

СКОРІСТЬ ДЛЯ БЕЗПЕЧЕНСТВА.—Уряд дозволив вперше подати цю світлину нового типу корабля, призначеного спеціально для перевозу військ. Збудований його в федеральних доках у Керні, Ню Джерзі. Відзначається скорою іздою, але, як скоро він пливе, уряд не подав. Горішню частину переду цього корабля, котра важить 140,000 фунтів, положено на поклад в одному куску.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МИШ.

Українські жінки поширяють діяльність Червоного Хреста.

Український відділ Червоного Хреста в нашому місті задумує поширити працю. Праця ця, як відомо, важна для всіх нас. У теперішній час вона конечно потрібна. Треба її передусім для піддержання военного зусилля. Потрібно її для Америки, потрібно й для тих, котрих ми оставили за собою в краю, з котрого ми вийшли. Треба її для наших синів, що найшлися на боєвім фронті; в неодній біді поміч їм подати може тільки Червоний Хрест. Згадати нам і на наших рідних братів в Европі, котрим Червоний Хрест може прийти з поміччю. Як скінчуться найгірші бої в Україні, як з людських осель позістануть тільки згарища й руїни, хто дасть тим людям, що лишаться, одежі, харчів, лікарської помочі, як не Червоний Хрест?

Тому ні одна з українських жінок не повинна проминути нагоди попрацювати для Червоного Хреста. Не всяку з нас, навіть на ту, що сама на хліб працює, стати на те, аби дати поміч Червоному Хрестови, коли ту поміч можна дати в цей спосіб, що присвятиться кілька годин тижнево на шиття бандажів або тим подібні роботи. Українські жінки відомі зо своєї справности в шиттю й вони повинні найти кілька вільних годин часу на тиждень для праці для Червоного Хреста.

Організацію цеї праці допомоги Червоному Хрестови серед українок Дітройту перебрав на себе Український Відділ Червоного Хреста, а цю справу обговориться на найближчих загальних зборах відділу.

М. Сена, фін. секр відділу.

Треба здоровля до нарікань.

Сильно збудована жінка посилає раз-у-раз по лікаря і вичисляє йому цілу низку своїх хворостей. Перший, другий і наступний раз лікар слухає, оглядає, обстукує і потішає жінку. По кількох додаткових відвидинах тратить терпеливість. Коли пацієнтка почала наново вичисляти свої болі, він перериває їй окликом: „Ах пані! Що за знаменните здоровля у вас, коли ви можете одним віддихом вичитати всі оті нарікання!"

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОРУЧАЄ „СВОБОДУ" ЯК ПРИЯТЕЛЬКУ.

Витаючи „Свободу" з її 50-літним Ювилеєм засилаю $7 як однорічну передплату для моєї молодої братової в Канаді, пані В. Біловус, що тому кілька тижнів вийшла заміж за брата мого мужа. А роблю це тому, бо переконана, що „Свобода" буде їй в життю доброю приятелькою, скріплюватиме в неї віру в чесноту і красу. З Свободи пізнає вона, яким повинно бути наше відношення до України і українського народу, коли міряти те відношення не так словами як добрими ділами. А „Свободу" вже добре пізнала, бо читаю її від 1930 року, себто від мого приїзду до Америки. І можу порадити кожній жінці, щоби постійно читала „Свободу", а побачить, яка згодом зайде в неї зміна, так, що вона без „Свободи не зможе обійтися. Бо „Свобода" кожного дня приносить нам щось свіжого і повчаючого. І яку велику прислугу зробилиб жінки народній і жіночій справі, колиб так старались про те, щоб вона доходила до якнайбільшого числа жінок. Чи не подумати нам над тим в 50-літні роковини істнования „Свободи"?

Анастазія Г. Біловус,
Дітройт, Міш.

МИ ТЕЖ НЕ ЗАБУЛИ...

Прочитавши в „Свободі" статтю про потребу „Зложити Ювилейний Дар „Свободі" я подумав собі, що вона є такби напімненням, що треба кожному з нас щось в тій справі зробити. Ось те ми взяли під увагу на зборах 158 відділу У. Н. Союзу, а присутні радо згодились щиро ту справу поперти. Наразі пересилаю чека на $19.50 від товариства і членів враз з щирим привітом згоди 50-літнього Ювилею нашої дорогої „Свободи".

М. Баглай,
Бруклин, Н. Й.

ЯКБИ ТАК НЕ БУЛО „СВОБОДИ"?

Китикують нераз нашу рідну „Свободу". Та правдива критика, якщо вона є, то це та, яку чуємо на конвенціях У. Н. Союзу. А хто бував, той знає, що „Свободою" Союзовий загал таки дуже дорожить. Але не тільки він. Усі наші люди добре розуміють, що то булоб з нами, якби не було „Свободи" та іншої доброї нашої преси. „Свобода" має найбільшу заслугу в тому, що наш нарід не розсипався і не загубився, а створив з себе силу в Америці. І ми можемо тільки тішитись, що „Свобода" переборола стільки перешкод у минулому, та що так чесно й завзято боронить себе і наш нарід перед тими колодами, що їх тепер пробують ставити нам під ноги вороги визволення українського народу. З своєї місцевости можу сказати, що „Свобода" поширюється щораз більше, та щораз більше її читають. Як один перечитає, то передає другому. Чи це не є велике признання для газети, що її так поважають і так рахуються з її словом?

Пересилаючи свою дрібну лепту як Ювилейний Дар „Свободі", можу сказати, що вважаю собі за велику честь, що й я мав нераз нагоду написати кілька слів до нашої рідної й дорогої „Свободи".

Григорій Левуш,
Елмайра, Н. Й.

Що писала "Свобода" тому 30 років?

Квітень, 1913.

СВЯТКУВАННЯ 25-ЛІТТЯ СМЕРТИ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

У відозві „до української суспільности на цілій земній кулі" сказано: „Рік 1913 це рік 25-літньої річниці смерти буковинського кобзаря Осипа Юрія Федьковича. Український Народе: Почти свого генія-поета! Він творами своєї душі будив Тебе, Народе, до боротьби-життя за відродження... Нехай скрізь, де живе лиш маленький гурток українців, не проплине цей рік без відсвяткування річниці смерти в честь поета. В Австрії, Росії, Америці і т. д." Під відозвою підписано: „За відділ товариства Осипа Федьковича в Путилові-Сторонці (на Буковині): Завадюк Ілярій, голова; Мандрик Антін, скарбник; Роговський Теофіль, писар."

УКРАЇНЦІ НА ВИСТАВІ ЧУЖИХ НАРОДНОСТЕЙ В НЮ ЙОРКУ

Перша добродійна вистава католицьких народностей в Ню Йорку вітворена в днях 12—22 квітня в салі 12. регименту при 62. вул. і Коломбус евню в Ню Йорку. На ню запрошено теж і наших українців з Ню Йорку. З рамени церкви св. Юрія при 7-ій вулиці українці постаралися за свій окремий відділ і виставили прегарні предмети церковної й народньої штуки. Для нас призначено окремий день на 16. квітня. Вистава вітворена кожного вечера від год. 7. до 12.

ВІСТИ З КАНАДИ

— Український просвітний курс у Виніпегу. Читаємо в українських газетах з Виніпегу: Вже давніше піднošено гадку, що потрібно нам тіснішого зближення зо старим краєм. Нині ця думка зреалізована. Недавно Комітет Рідної Школи в Виніпегу дістав письмо від Шкільного Союзу зі Львова, що до Канади прийдуть цього року два професори, а це Петро Карманський та Василь Пачовський і перебудуть тут три місяці, червень, липень і серпень. Протягом цього часу дадуть охочим курс української історії й літератури. Охочі слухати цих курсів хай зголошуються до Дж. В. Арсенича.

— Провінціональні вибори в Алберті відбулися 17. квітня... У двох округах вибір непевний, а в двох округах вибір відложено. З українців, за виїмком Павла Рудика, який досі має 51 голосів більшости, всі інші кандидати перепали.

ЯК СКЛАДАЮТЬ ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР „СВОБОДІ"?

На заклик до читачів „Свободи", щоби з нагоди її 50-ліття зложили „Ювилейний дар „Свободі" як додаток до передплати, чи як дарунок, зложили:

Від Комітету в Вунсакет, Р. Ай., переслала Р. Иецол, $7, Іван Смолей з Ню Йорку $5, Юліян Баранюк з Нюарк, Н. Дж. $5, Н. і М. Гайворонські з Форест Гилс, Н. Й. $2, д-р Павло Дубас з Філядельфії, Па. $5, А. Шмігельский з Шікаго, Ілл. $4, Марія Колісник з Вунсакет, Р. Ай. $2, Григорій Левуш з Елмайра, Н. Й. $2, Ева Дудяк $1, К. Качмарова $1, М. Політило $1, Ю. Підскальний $1, Г. Дідоха $1, М. Баглай з Бруклин, Н. Й. $19.50, на що зложили: Тов. ім. Б. Хмельницького, від. 158 У. Н. Союзу $10, а члени по $1: М. Гумен, Ю. Павчак, Н. Цибрівський, М. Баглай, П. Корейко, С. Глушко, М. Кіт, П. Дубовецький, М. Більський, а окремий передплатник Й. Юнда 50 ц.

(Дальші жертви будуть оголошені під тою самою рубрикою, себто: Як складають Ювилейний Дар Свободі?).

ВІД АДМ. „СВОБОДИ"

Отсим повідомляємо всі українські громади, братства, товариства і поодиноких громадян, які займаються веденням якоїнебудь добродійної акції і збиранням даток на її потреби, а які подають до часопису „Свобода" про це звідомлення, щоб такі справи як день, місце і час зборів, що їх скликується в тих цілях, подавати як платні оголошення, бо це належить до платних оголошень. „Свобода" давала і дає багато безплатного місця настатті про таку добродійну роботу і рада тим, які люди її ведуть, бож до неї вона сама їх заохочує. Одначе серед теперішних обставин і дорожнечі безплатних оголошень містити не можемо, бо фонди „Свободи" на це тепер їй не дозволяють.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Згадка про скромну народню робітницю.

Слідкуючи за оповістками в Свободі про тих громадян і громадянок, що відходять від нас, ми бачимо, що тих, що померли, появляється щораз то більше. Це значить, що ряди старої української еміграції щораз більше проріджуються. Між тими, що вмирають є нераз такі прізвища, які ми давніше стрічали в часописах в звязку з якоюсь громадською діяльністю. Та коли людина помре, то звичайно мало хто про неї й згадує, хоч за життя вона могла бути дуже активна та причинялась багато до праці у даній громаді. Отсі міркування приходять мені на думку, коли згадую покійну Теодозію Матковську, яка померла в липні цього року. Бо саме покійна Матковська належала за життя до тих громадянок, що постійно і довгими літами брала живу участь у праці місцевого жіноцтва. Була вона членицею не тільки Українського Народного Союзу, але й рідних жіночих організацій, які впродовж останніх двацять років вели в нашій громаді добру і корисну громадську роботу. Ще в 1934 році вона зорганізувала відділ С.У.А., де й була довший час предсідницею, а опісля коли створилась гуманітарна організація Червоний Хрест, який замінено потім на Золотий Хрест, то вона також належала до тих перших, що в своїй громаді оснували відділ цеї організації, та як довголітна урядниця розбудовувала його так, що цей відділ начисляє тепер 115 члениць. Була вона активною урядницею не тільки у місцевім відділі, але також і в Головній Управі Золотого Хреста, занимаючи там ріжні уряди, як напр. заступниці голови, а тепер організаторки. Зрамени Золотого Хреста вона, як організаторка, їздила з рефератами в організаційних справах по різних громадах.

Місцевий відділ Золотого Хреста за час її урядування працював не тільки для громади, але також помагав старому краєви, до якого вислано коло $1,500. Коли Америка знайшлась у війні, то вона звернула всю працю для военних зусиль, збираючи жертви на Червоний Хрест та інші цілі, а також занимаючись шиттям та іншою роботою для А. Ч. Х., за що її нагороджено відзнакою.

Дуже приємно було нам довідатись, що Члениці Головної Управи Самостійного Золотого Хреста замовили були панахиду по покійній в церкві св. Юра в Ню Йорку дня 15. вересня, та що з цеї нагоди, щоб помянути щиру і ревну робітницю на громадянськім полі, члениці зложили $10 на місцеву рідну школу і $5 на церкву.

Параня Росоловська,
голова 17 від. С.З.Х.

НЮАРК, Н. ДЖ.

В допомогу вигрі війни і Україні.

Запомоговий Комітет українських жінок скликав віче на день 19. вересня до галі Української Централі в Ньюарку.

Гром. Анна Білас, предсідниця Запомогового Комітету, розпочала віче, а на писарів зістали покликані гром. Г. Дідоху і гром. М. Настюк.

Перший бесідник, гром. Т. Каськів, пояснив присутним, яка ціль зборів, а іменно поміч нашому урядови виграти війну.

Другий бесідник проф. М. Чубатий, говорив про лихоліття українського народу, що від віків мав завжди клопоти із лихими сусідами, з ляхами і москалями. А тепер, казав бесідник, така війна на українських землях, що ми негодні собі навіть уявити, як знищеною є Україна. Він теж звернув увагу, що американські українці, горожани вільної Америки, мають з усіх сил урядови помагати і купувати бонди, а теж складати вільні датки на поміч своїм рідним в Україні, а там ожидають нашої помочі.

Америка, казав бесідник, вступила до війни лише тому, щоби вибороти вільні права всім поневоленим народам, до котрих належить теж і український нарід. Українці, що є в рядах американської армії, борються за волю і свободу теж і поневоленого українського народу.

Гром. М. Скубова з Ню Йорку заохочувала жінок до помочи українському народови, дораджуючи зібрати якнайбільше, бо будуть величезні потреби, а булоб погано, як би ми забули за нещасний український нарід.

Гром. Т. Каськів говорив в справі допомоги военним зусиллям, казав, як допоможемо урядови виграти війну, то опісля цей уряд поможе й українській справі.

Зачалась збірка. Зложили по $5: Т. Каськів, Г. Корніцький, І. Кіселик, Ілля Кметь, Г. Біленький, В. Борщук, В. Васильків, Юлія Гавриляк, Соломія Галко, о. М. Данилович, Ю. Дорошенько, А. Сайкевич, В. Салабун, М. Стиранець, А. Малецька, І. Настюк, Ю. Прокопович, І. Тарнавський, М. Романишин, Ст. Рудий, М. Шкільний, а $3: Настуня Базарніцька; по $2: Н. Брунька, М. Гладка, Г. Дідоха, Ф. Дорошенько, А. Мельник, А. Печений, І. Третяк, Г. Матляк, М. Настюк, М. Зілінська, В. Сидорович, П. Цап, М. Шумейко, К. Шпакович, М. Шойняк, В. Хома; по $1: Т. Бурда, С. Бучацький, І. Бакун, Вітовська, Ґураль, Н. Дячишин, Агафія Ільків, Г. Павлишин, М. Пейко, Максимич, В. Ліскович, Ландяк, О. Лисак, П. Лобур, М. Павлусь, І. Марич, М. Стахура, Ст. Фера, проп. Л. Стандар, Рій, Г. Ярошко, Ст. Шумейко, З. Шуменяк, А. Швець, К. Хемій, І. Хома, Дж. Сімонет. Дрібними $4. Разом зібрано $171, які зложено до банку.

Проп. Л. Стандар говорив про те, що ми жиємо в вільнім краю, в якому маємо нагоду боронити теж у українську справу.

Гром. Степан Шумейко подав до відома, що дня 18. вересня зорганізовано Український Конгресовий Комітет, який розпічне незабаром працю.

Гром. А. Білас подякувала присутним від Жіночого Комітету за щирі датки на военний фонд. На закінчення відспівано гимни: американський і український.

Григорій Дідоха, писар.

ДОРОГА ДО РИМУ.—Аліянтські війська постепенно, але постійно підсуваються до Риму. Битва за „вічне місто" почалася властиво вже з хвилею вступлення Аліянтів в Італію. Карта показує, скільки італійської території заняли були аліянти до цього часу. Стрілки показують головні напрямні американських військ, що оперують на західнім березі Італії, і британських, що оперують на східньому березі.

Легко зрозуміли.

Чоловік та жінка з Америки вибралися на відвідини в Европу. Оглядають один стариний замок, а провідник каже: „Оцей замок стоїть уже 300 літ. Ні одного каміня не рушено з місця, не зроблено ні одної направки, нічого не додано нового через ввесь той час". Звертається жінка до чоловіка і шептом каже: „А диви! Вони мають такого самого господаря як ми в нашім домі".

НАВЧАЮТЬ НІМЕЦЬКИХ ЗБІГЦІВ ТРИМАТИ ЯЗИК ЗА ЗУБАМИ.

(ОНА). — З Німеччини прийшла вістка до Швеції, що через систематичне бомбардування німецьких міст населення втікає на Схід. Маси німецького народу виїздять до Польщі та Чехословаччини й осідаються в прибалтійських державах. Приїхавці на місце осідку, збігцям розвязуються язики і вони кажуть, що в Німеччині зле. Аліянтська повітряна сила вже теж дошкулила нацистам, що вони не знають що робити. Деякі воєнні заводи ушкоджені до тої міри, що вони нездатні і їх треба було замінити будовою нових. Тепер нові заводи военного виробництва будуються в середущій Европі, бо німці гадають, що там їх англійці не зруйнують.

Німецькі воєнні збігці оповідали про воєнні тягарі, які німецький нарід переносить і давали до зрозуміння, що добре булоб, якби війна скоро скінчилася.

Довідавшись, що збігці забагато балакають, німецька влада негайно повзяла кроки щоб їх стримати. Тепер всі ті, люди, що виїзджають на Схід, дістають інструкції, як вони мають там поводитися. Між іншим, говориться в поученні, що приїхавши на призначене місце, німецький біженець повинен тримати язик за зубами і не входити з ніким в розмову про те, що в Німеччині тепер діється.

НЕМА КОМУ ВИБИТИ

Колишній предсідник палати послів у вашингтонському конгресі „Дядько Джов" Кенон сильно вірив у політику „нам засі до чужих справ", коли хто вказував на якісь спори держав в вЕропі. Раз прибув до Вашингтону один дипльомат з Південної Америки, котрий не дуже то любив Злучені Держави і в розмові критикував деякі наші установи. Дядько Джов почувся ображеним, бо це були внутрішні справи нашого краю. Але в гарячці викрикнув: „Правда ваша! Як ми чого потребуємо, то хіба цього, щоб нас хтось добре перетріпав".

Дипльомат з Південної Америки з удовіллям усміхнувся на такий оклик. Але Дядько Джов взявся докінчувати свій оклик та й каже: „Біда лиш з тим, що нема кому нас вибити".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270 відбудуться в пятницю, 15. жовтня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючих членів просимо вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — За уряд: А. Бусько, рек. секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Тов. Запорозька Січ, від. 155, подає до відома всім членам, що місячні збори відбудуться в пятницю, 15. жовтня, в годині 7:30 ввечір. Просимо всіх членів і члениць прийти на згадані збори, бо буде важна справа до полагодження, а то відсвяткування 50-літньої річниці У. Н. Союзу. Уряд дасть звіт зо зборів, що відбулися 26. вересня в Джерзі Сіті. — За уряд: М. Чумер, секр.

ҐЕРИ, ІНД. — Відділ 100 повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 17. жовтня, в 2. годині пополудні, в Інтернешенел Інститут, 15. і Медісон ул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо є дуже важні справи до полагодження. Також повідомляємо, що почавши від саступного місяця збори будуть відбуватися в другу неділю в місяці. Тому просимо позамісцевих членів присилати свої вкладки на час. — аЗ уряд: С. Стечик, предс.; А. Цебак, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Бр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. ..., повідомляє всіх своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 17. жовтня, в годині 2. пополудні, в салі парохіяльній, 4950 С. Павліна вул. — В. Горинець, пр.; А. Партика, кас.; І. Побуцький, секр.

СТ. ЛУІС, МО. — Три-квартальні збори Тов. Володимира, від. 179, відбудуться в неділю, 17. жовтня, в годині 1. пополудні, в гали У. Н. Дому, 2838 Маґнолія ул. Просимо місцевих і позамісцевих членів і члениць прийти на означений час і вирівнати свої вкладки. Просимо привести з собою нових членів і дітей та вписати до нашої орґанізації. По зборах буде перекуска. — За уряд: М. Тильович, предс.; М. Кульчицький, кас.; М. Паращак, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Бр. св. О. Николая, від. 5, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів і члениць, що місячні збори відбудуться в суботу, 16. жовтня, в год. 7:30 ввечір, в гали У. Д. Клюбу, 31-14 — 30 Еве. Обовязком кожного члена є явитися на збори. Члени, що затягають з плаченням вкладок, щоб старалися платити на час. Просимо не забувати за приєднування нових членів. — М. Левицький, предс.; Г. Василик, кас.; П. Барщич, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Три-квартальні збори Тов. Запорозька Січ, від. 117, відбудуться в суботу, 16. жовтня, в годині 8. ввечір, в парох. домі св. Юра, 217 Іст 6-та вул. Просимо всіх членів прийти на ті збори, бо є важні справи. Контр. комісія дасть звіт за 3 місяці. Хто бажав би стати членом У. Н. Союзу, або вписати свої діти, нехай зголоситься на збори; вступ вільний. — Й. Деревянка, предс.; Т. Ніньовський, рек. секр.; В. Кожух, кас.; Г. Стефанишин, фін. секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. Укр. Січ, від. 170, відбудуться в неділю, 17. жовтня, в годині 6. ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. На ці збори обовязково кожний член повинен прийти, бо є важні справи до вирішення. Кожний член має заплатити свої вкладки, бо інакше буде суспендований. Наближається золотий ювилей У. Н. Союзу, тож кожний член повинен зложити свій ювилейний дар, яким є приєднання якнайбільше нових членів для У. Н. Сюзу. — Т. Наконечний, фін. секр., 16 Sanford Pl., Jersey City, N. J.

ТАМАСТОН, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 421, відбуде збори 16. жовтня, в 8. годині ввечір, в Українській Гали на Проспект ул. Просимо всіх членів прийти на збори. —За уряд: А. Береза, предс.; М. Шипінька, кас.; П. Чеснік, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. Івана Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, місцевих і позамісцевих, що місячні збори відбудуться в неділю, 17. жовтня, в годині 1. пополудні, в домі Тов. У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Вже минула гарячка, тож збори будуть у неділю. Просимо членів прийти на ці збори, бо маємо справи, яких урядники самі не можуть вирішити. Довгуючих членів напоминаємо вирівнати свої довги. — С. Чорномаз, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. — Повідомляємо всіх наших членів і члениць, що місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 369, відбудуться в неділю, 17. жовтня, в год. 5:30 пополудні, в гали церковній. Просимо всіх членів прийти на означений час. Довгуючим членам пригадуємо, щоби прийшли і вирівнали свій довг, бо братська каса вичерпується. — Уряд.

АЛЕНТАВН, ПА. — Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 17. жовтня, в 2. годині пополудні, в гали парохіяльній. Просимо членів прийти на означений час та сповнити свої членські обовязки. Довгуючі члени, коли не заплатять до 25. будуть суспендовані. — За уряд: Й. Матковський, предс.; І. Рудакевич, кас.; І. Федорак, секр.

НЮГЕЙВЕН, КОНН. — Збори Тов. Любов, від. 370, відбудуться в неділю, 17. жовтня, в церковній гали, 127 Парк вулиця, зараз по Сл. Божій. Усі члени мають прийти на ці збори, бо кожному членові відомо, яка справа буде обговорена. Пригадуємо це тому, щоби члени опісля не казали: о, я не був приявний і нічого не знаю. — П. Волянин, пр.; К. Стасюк, кас.; М. Сампара, секр.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 27. вересня 1943 р. помер у 53. році життя

МИКОЛА ХУДИК.

Походив із села Черніхів, повіт Тернопіль, Західна Україна. До У. Н. Союзу і до від. 147 У. Н. Союзу в Алентавн, Па., вступив у 1916 році. Був він добрим членом і щирим українцем. Похорон відбувся 2. жовтня в українській правосл. церкві при участи родини, знайомих і членів Союзу. На похорон приїхав його син Михайло, котрий служить при нейві. Покійний полошив у смутку дружину Уарію, трьох синів: Михайла, Данила і Осипа і дві доньки: Юлію і Іванну. — В. Й. П.!

І. Федорак, секр.

Дня 2. жовтня 1943 р. померла

КАТЕРИНА ДУДИЧ,

довголітна члениця Тов. Зап. Січ, від. 155 У. Н. Союзу.

Покійна походила з села Ракова, повіт Сянік, Галичина. Полишила в смутку мужа Дмитра і осьмеро дітей: 5 дівчат і 3 хлопці. Один син є при війську. Похорон відбувся 6. жовтня з дому жалоби. Похоронні богослуження відправи о. Гундяк в церкві св. Димитрія в Картерет, Н. Дж.

В. Ій П.! М. Чумер, секр.

Дня 6. жовтня 1943 року помер

ГРИГОРІЙ БАНДРОВСЬКИЙ,

член Бр. св. Арх. Михаїла, і бувший предсідник від. 352 У. Н. Союзу в Честер, Па.

Покійний походив із села Бекова, повіт Самбір. До У. Н. Союзу вступив у 1909 р. Оставив жену і двоє дітей. Похорон відбувся 9. жовтня з дому жалоби, В. Форт Ст., до католицької церкви „Голі Гост", а відтак на католицький цвинтар. — В. Й. П.!

М. Гавриляк, секр.

НАЙДУТЬ ПОСАДУ

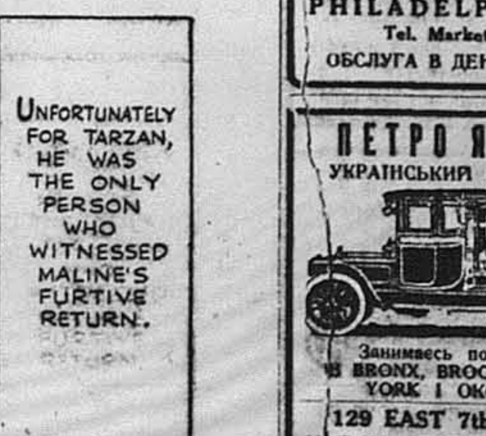

ТАРЗАН, ч. 851. Обвинувачення.

„Я мушу сказати судові: Малін це націстичний шпигун", заявив Тарзан. „Сночи він пробував мене пірвати".

„Він божевільний", заявив Малін; „Сночи я спав дома".

„Нині рано", Тарзан говорив далі „я ішов його слідами, як він вертався з невдалої виправи".

Суддя зробив сувору міну: „Це поважний закид. Як не докажеш, будеш караний". На нещастя для Тарзана, він тільки один бачив, як Малін вертався домів.